**ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА**

1. Білоруси і Вінниччина: люди і долі в історії краю: біографічний словник / упоряд. І. М. Журавлівський, К. В. Завальнюк. Вінниця, 2021. 348 с.
2. Винокурова Ф. А. Голокост від голоду та хвороб: доля євреїв на території Трансністрії 1941–1942 рр. Проблеми історії Голокосту: український вимір. 2017. Вип. 9. С. 27–67.
3. Винокурова Ф. А. Праведники народів світу та інші рятівники Вінниччини в період Голокосту (1941–1944). Матеріали XXXII Вінницької всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції. Вінниця, 2021. С. 210–215.
4. Вінницька область // Музей історії єврейського народу та Голокосту в Україні. URL: https://www.jewishmuseum-ua.org.ua/vinnytska-oblast/
5. Вшанування Міжнародного дня пам'яті жертв геноциду ромів у селищі Літин. Вінницька обласна військова адміністрація. 05.08.2025. URL: https://www.vin.gov.ua/upravlinnia-u-spravakh-natsionalnostei-ta-relihii/71648-proiekt-hope-for-life-ukraine-dopomoha-likarni-414
6. День пам'яті жертв геноциду вірменів. Вінницька обласна військова адміністрація. 24.04.2024. URL: https://www.vin.gov.ua/upravlinnia-u-spravakh-natsionalnostei-ta-relihii/62326-proiekt-hope-for-life-ukraine-dopomoha-likarni-196
7. Державний архів Вінницької області. «Захистимо пам'ять». 27.01.2021. URL: https://davio.gov.ua/news/podiya_145
8. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу: Закон України від 21.08.2025 № 4579-IX. URL: https://data.rada.gov.ua/ogd/zak/perv/text/d547649.htm
9. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13.12.2022 № 2827-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#Text
10. Методичні рекомендації для місцевих громад щодо збереження і вшанування пам'яті учасників, жертв і подій російсько-української війни. Український інститут національної пам'яті. 02.08.2024. URL: https://uinp.gov.ua/memorializaciya/metodychni-rekomendaciyi-dlya-miscevyh-gromad-shchodo-zberezhennya-i-vshanuvannya-pamyati-uchasnykiv-zhertv-i-podiy-rosiysko-ukrayinskoyi-viyny
11. На Вінниччині відкрили меморіал жертвам Голокосту. Вінницька обласна військова адміністрація. 20.10.2021. URL: https://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/40656-na-vinnychchyni-vidkryly-memorial-zhertvam-holokostu
12. Реєнт О., Денисенко Г. Меморіалізація та комеморативні практики у формуванні історичної пам'яті воєнної історії України. Український історичний журнал. 2026. № 3. С. 118–138. DOI: https://doi.org/10.15407/uhj2026.03.118.

***Сергій Гальчак***

## ЗА ПІДТРИМКИ ОБЛАСНОЇ ВЛАДИ

***Анотація.*** *У статті повідується про видавничо-публікаторську діяльність краєзнавців Вінниччини та дієву підтримку їх обласною владою у реалізації дослідниками малої батьківщини книжково-видавничого проєкту «Моя Вінниччина» журналу «Вінницький край», мета якого – всебічне розкриття історії населених пунктів області, ратних та трудових досягнень, культурно-духовних надбань їхніх мешканців; проєкт, аналогів якого поки що не має в державі. Повідується також про творчі здобутки найбільш активних дослідників рідного краю.*

***Ключові слова****: книжково-видавничий проєкт «Моя Вінниччина», фінансова підтримка обласної влади, друковані праці дослідників, краєзнавці-рекордсмени.*

***Serhiy Galchak***

**WITH THE SUPPORT OF REGIONAL COUNCIL**

***Abstract.*** *This article tells us about the publishing and dissemination activities of local historians of Vinnytsia region, and about the effective support of the regional council in the researcher's exploration of the book publishing project «My Vinnychyna» of the «Vinnytskyi Krai» magazine. Its goal is comprehensive disclosure of the history of regional settlements, military and labor achievements, cultural and spiritual achievements of other residents; a project with no analogues in the state. It also tells about creative achievements of the most active researchers of local region.*

***Keywords:*** *book publishing project «My Vinnychyna», financial support of regional council, published works by researchers, local historians record holders.*

Більше трьох десятиліть незалежна суверенна Україна веде відлік своєї нової історії, наполегливо крокує у майбутнє з прагненням посісти гідне місце в європейській та світовій спільноті. Розбудовуючи власну державу, відстоюючи її суверенітет та територіальну цілісність, слід глибоко усвідомлювати, що нині, як ніколи, особливо велике значення має масовий патріотизм її громадян, піднесення їхньої національної самосвідомості, відродження та збереження вітчизняної культури й духовності.

Виняткова роль у розв'язанні цього завдання належить краєзнавству, яке з раннього дитинства пов'язує із рідною землею, служить своєрідним містком між минулим і прийдешнім. Адже не можна уявити повноцінного духовного життя без історії міст, селищ, сіл, вікових традицій народу, його неповторних фольклорно-етнографічних пам'яток, унікальних творів архітектури і мистецтва.

І це – не красномовство, а одухотворена істина. Адже справжній патріотизм починається з виховання любові до рідної землі, своєї батьківщини, пізнання її історії та сьогодення, чим успішно займається не одне покоління краєзнавців.

Тому в умовах кривавої, руйнівної війни Росії проти України краєзнавство, без перебільшення, виступає досить важливою складовою національної ідеї, потужним чинником патріотичного виховання, культурно-освітнього життя, науково-дослідного сегменту.

У його становленні та розвитку вагома частка й дослідників малої батьківщини – вінничан, насамперед, членів обласної організації Національної спілки краєзнавців України, перед якими незалежність України відкрила нові двері у багатовимірний світ пізнання.

Одним із важливих пріоритетів діяльності Вінницького обласного краєзнавчого осередку є видавничо-публікаторська діяльність. Впродовж останніх років краєзнавцями області видано сотні книг наукового, науково-краєзнавчого характеру, у тому числі чимало монографій, наукових досліджень, видань енциклопедичного спрямування. Але чи не найбільша кількість праць присвячена пізнанню історії конкретних населених пунктів, їхнього розвитку, історико-культурних й духовних надбань, трудових та ратних подвигів їхніх мешканців, що досить важливо нині, в умовах розв'язаної

російськими агресорами війни, коли зранена Україна, за образним висловлюванням Олександра Довженка, палахкотить «в огні», коли до останнього подиху її героїчно захищають мужні Захисники і Захисниці – уродженці цих населених пунктів. Однак навіть у теперішній нелегкий час дослідники малої батьківщини-вінничани невтомно втілюють у життя проголошене ними гасло: «Якщо в кожній хаті буде Біблія, «Кобзар» Тараса Шевченка, книга про рідне село, значить воно житиме!».

Особливої похвали у цьому плані заслуговує успішна реалізація унікального книжково-видавничого проєкту «Моя Вінниччина», аналогів якого поки що не має в державі. Проєкту, неодноразово занесеного до Книги рекордів України: у номінаціях «Видавництво» (2017), (2021), «Державність» (2025), який майже стовідсотково фінансується коштом обласного бюджету (лише окремі томи видані коштом авторів, спонсорів-благодійників).

Спершу серія мала іншу назву – «Село і люди». Започаткована вона редакційним колективом журналу «Вінницький край» на чолі з її очільником Почесним краєзнавцем України Вадимом Вітковським. У 2013 році вийшла друком перша книга серії: «Зелений рай (про села Плоске і Млинівку Мурованокуриловецького району Вінницької області)» – авторства Степана Нешика та Вадима Вітковського [42].

20 грудня 2016 року на черговій сесії депутати Вінницької обласної ради своїм рішенням за № 227 доповнили Регіональну програму сприяння розвитку інформаційного простору та громадянського суспільства у Вінницькій області на 2016 – 2018 роки пунктом 2.2. «Створення літопису історії міст та сіл Вінниччини». Відтоді серія носить теперішню назву – «Моя Вінниччина».

Нещодавно, у серпні 2026 р., збагатило світ 126-е її видання: книга Петра Малого «Деякі спогади і не тільки… про Новоукраїнку, Попову Греблю, мій рід» [28]. Всього ж проєктом «Моя Вінниччина», активно підтриманим обласною владою, передбачено видати до тисячі книг згаданої краєзнавчої тематики.

16 грудня 2021 р. у приміщенні Верховної Ради України відбулася презентація виданих перших 40 томів серії. Як зазначив тоді під час заходу Вадим Вітковський (*нині також директор комунальної установи «Видавничий Дім «Моя Вінниччина»*), «майже кожне вінницьке село мало й має своїх літописців, людей, які займаються краєзнавством, фольклором, етнографією, ведуть щоденники. Це педагоги, журналісти, письменники, які працюють у різних куточках нашої держави, а то й за кордоном, але не забувають про свою малу батьківщину».

«Щороку на реалізацію проєкту облрадою виділяється 1,5 млн. гривень, – наголосила тоді директорка Департаменту інформаційної діяльності та комунікації з громадськістю облдержадміністрації Світлана Василюк (*нині на цій відповідальній посаді успішно працює Світлана Юзвак*). – У рік видається 30 – 40 таких книг».

За словами згадуваного Вадима Вітковського, «наклад кожної книги – 300 примірників (*нині – 200*), 100 з них безкоштовно передається територіальній сільській громаді, 60 примірників (*нині – 40*), як гонорар, отримує автор, решта – надсилається бібліотекам області, навчальним закладам. Як правило, кожне видання «Видавничого Дому «Моя Вінниччина»

присвячене одному селу (часом, по кілька сіл), є великоформатною, добре ілюстрованою книгою обсягом до 400 – 600 сторінок, а деякі з них навіть багатотомними виданнями про одне село» [21].

Рекордсменом у цьому плані став саме Вадим Вітковський – автор семитомного видання про село Борівку Чернівецького (нині: Могилів-Подільського) району, де народився: «Повій, вітре.., або Тіні незабутих предків». (Книга перша, 2013); «Тіні незабутніх предків». (Книга друга, 2015); «Дорога додому». (Книга третя, 2017); «Любов на всі часи». (Книга четверта, 2018); «Борівка. Boriwka». (Книга п'ята, 2021); «Борівка. Vorever». (Книга шоста, 2023); «Борівка: що написано пером – не вирубати… 1856 – 2025 роки». (Книга сьома, 2025).

У 2018 р. чотиритомне видання книг про с. Борівку було занесене до «Книги рекордів України».

Приємно відзначити, що цим його внесок у скарбницю краєзнавства Вінниччини, реалізацію книжково-видавничого проєкту не обмежився. Вадим Вітковський став автором (співавтором) низки інших краєзнавчих праць, зокрема: «У затишку борівського лісу. Про село Пилипи-Борівські Томашпільського району і його людей: історія і сучасність» [9], «Тисячолітні П'ятничани: історичний нарис» (у співавторстві з Віктором Барабанцевим) [2], «Гнівань» (у співавторстві з Станіславою Шибаловою) [10], «Стара Прилука і Нова» (автор Леонід Повх; літературний запис Вадима Вітковського) [49], «Розрита могила. Пам'яті жертв Великого Терору 1937 – 1940 років на Вінниччині» (у співавторстві з Михайлом Каменюком) [6], «Лісниче, село мальовниче. 1280. Історія села Лісниче (Копистирин) Бершадської громади Гайсинського району Вінницької області» [7], «Правда про ставку Гітлера «Вервольф» під Вінницею» [8] (книга видана коштом Вінницької міської ради) та ін.

До 30-річчя відновлення Державної Незалежності України і 100-річчя перебування Симона Петлюри у Вінниці спільно з Вінницькою обласною універсальною науковою бібліотекою та Вінницьким обласним краєзнавчим музеєм проведено презентацію третього тому книги Вадима Вітковського та Миколи Рябого «Вінниця – столиця УНР», що була відзначена на конкурсі Воляників-Швабінських (США) (1921 р.).

Варто згадати й про творчий внесок у проєкт авторів трьохтомних видань: Юрія Плясовицю – «AVE VINNYTSIA!» (Вінниця благословенна!)» [48], Олександра Куцого – «Мій Шарапанівський край» [26], Володимира Ревуцького, з-під пера якого побачили світ вагомі краєзнавчі напрацювання «Снітків. Історія без акцентів» [54], «Сторінки забутої історії. Оповіді про минувшину містечок і сіл Мурованокуриловецького району» [55], лауреата Національної Шевченківської премії Степана Колесника – автора книги «Мончинці» [24].

Великий інтерес серед читацького загалу викликали й книги інших авторів згаданої серії видань: Леоніда Миколайчука «Сальник: з глибини віків» [31],

Сергія Гальчака «Село Сосни у плині часу: від давнини до початку XXI століття» [12], Леоніда Козачуна «Мої дивовижні Бабчинці» [22], Бориса Лознянського «Лузна – Лозна. Село на Поділлі» [27], Володимира Колесника

«Бронниця – серце моє» [23], Олега Мельничука «Мельниківці крізь сивину століть» [30], Світлани Баламут «Тростянець крізь призму часу» [1], Олександра Ткачука «Літинщина крізь роки та віки» [66], Анатолія Тамтури «Сутиски» [65], Ніни Марущак «Заболотне. Зернини в колоску» [29] та ін.

Викликали читацький інтерес, підтримані також обласною владою, енциклопедичні видання «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця» [44], «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина 1: Барський – Немирівський райони» [45], «Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина 2: Оратівський – Ямпільський райони» [46], «Книга пам'яті полеглих за Україну. Вінницька область» (Книга 1) [25].

Не можна обійти увагою й творчий здобуток дослідників малої батьківщини, праці яких хоч не увійшли до книжково-видавничого проєкту «Моя Вінниччина» (видані під грифом «Вінницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України», «Вінницька філія Центру дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка», «Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського»), але теж грунтовно розкривають історію населених пунктів області, її районів.

Особливої похвали заслуговує Анатолій Нагребецький – педагог, член правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, Почесний краєзнавець України, невтомний дослідник рідної Шаргородщини, автор книг «Село Ярове на Кучманськім шляху» [40], «Рахни-Лісові – яблунева перлина Поділля» [38], «Політанки – життєві обрії» [37], «Конатківці – єдине село на планеті» [32], «Сторінки історії Пеньківки-Мурафської (1717 – 2017)» [41], «Зведенівка – село на пагорбах Поділля» [39], «Наш рідний край – Козлівка і Мальовниче» [36], «Михайлівка-Мурафська – наша історія жива» [35], «Літопис Довжку, що на річці Мурафа» [33], «Лозова – моя річка і рідне село» [34] та ін., загалом – більше 30-и грунтовних краєзнавчих праць. За вагомі здобутки на ниві краєзнавства в 2020 р. нагороджений орденом «За заслуги» ІІІ ступеня, а в 2021 р. – занесений до «Книги рекордів України» з врученням відповідного диплома – за написання 25-и книг, присвячених одному району.

Заслуговують похвали й напрацювання інших Почесних краєзнавців України: Миколи Дороша – колишнього багаторічного директора Воронівської ЗОШ І – ІІІ ступенів, члена правління Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України, заслуженого вчителя України, почесного громадянина Хмільницького району та Уланівської територіальної громади, автора десятків краєзнавчих книг, в тому числі «Древній Уланів – на перехресті віків і шляхів» [15], «Село моє і Снивода зі мною… Воронівці: історичні нариси, оповіді» [19], «На старому татарському шляху цвіте Лозна у ніжнім пишноквітті» [17], «На чистих плесах Снividи-ріки» [16], «Вінниця: витоки, реалії» [13], «Святі шляхи вели до Ексампею» [18], «Воронівці: сповідь» [14]; Анжели Веремій – учительки-методистки української мови і літератури Хмільницького міського ліцею № 2, авторки книг «Вулиці мого міста» [3], «Славень Хмільнику» [4]; «Хрещені свободою» [5]; Олександра Рогового – архівіста, автора книг «Соб» [63], «Село над Вільшанкою: Брицьке

через війни і біди» [62]; кооператора, педагога, науковця Валерія Рекрута – «Нариси життя Літинщини 1917 – 1921 рр.: революційні події та повсякденність» (у співавторстві з Олександром Реєнтом) [56], «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. – Книга І: Доба Української Центральної Ради (4 березня 1917 – 29 квітня 1918)» [57], «Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. – Книга ІІ: Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР» [58], «Нариси життя Гайсинщини. Книга ІІІ: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том І: Ананій Волинець, Іван Миколайчук» [59], «Нариси життя Гайсинщини. Книга ІІІ: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том ІІ: Харитон Лебідь-Юрчик, Микола Литвицький, Яків Огородник» [60], «Нариси життя Гайсинщини. Книга 4: Край в умовах формування совєцької моделі тоталітаризму (1920 – 1929 рр.). Том І: Становлення більшовицької окупаційної влади на території Гайсинського повіту (друга половина 1920 – 1922 рр.)» [61]; Григорія Погончика – донедавна директора Бершадської ЗОШ І – ІІІ ст., співавтора книг «Поташня – серцю рідний край» [51], «Серце гріє Серебрія: нариси з історії села та життя мешканців Серебрії» [52], автора краєзнавчих видань «Флорине на зламі століть» [53], «Баланівка – серцю рідний край» [50]; краєзнавців Івана Волошенюка «Душа моя – Ометинці» [11]; Надії Слободенюк «Історія, творена людьми» [64]; Михайла Пащенка «Вінниця. Хронологія визначних подій» [47]; Олександра Дьоміна «Маловідомі сторінки історії Бершадщини» [20]; Василя Паламарчука «Із висоти Козацької гори…» [43]; численних інших дослідників малої батьківщини.

Майже усі книги успішно пройшли презентації, які здебільшого відбувалися у Вінницькій обласній універсальній науковій бібліотеці імені Валентина Отамановського, конференц-залі департаменту інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю Вінницької облдержадміністрації (Вінницької обласної військової адміністрації), Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, районних будинках культури, райбібліотеках та бібліотечних закладах територіальних громад, викликали неабиякий інтерес серед широкого загалу населення.

Варто зауважити, що видання книжково-видавничого проєкту «Моя Вінниччина» успішно презентуються також на щорічних фестивалях подільських громад «Відродимо село – розквітне Україна».

На жаль, серйозними перешкодами у діяльності краєзнавців Вінниччини, як й інших регіонів, стала розв’язана зухвалою Росією кривава війна проти суверенної України. Однак невтомні ентузіасти-дослідники малої батьківщини, не зважаючи на виклики сьогодення, постійно перебувають на пульсі життя, радують земляків та співвітчизників новими творчими здобутками.

Разом – до Перемоги!

**ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА**

1. Баламут Світлана. Тростянець крізь призму часу / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 69. Вінниця: ПрАТ «Віноблдрукарня». 2021. 460 с.

2. Барабанцев В. О., Вітковський В. М. Тисячолітні П'ятничани: історичний нарис / Серія «Село і люди». Випуск 5. Вінниця: ТОВ «Видавництво-друкарня ДІЛО», 2016. 308 с.
3. Веремій Анжела. Вулиці мого міста. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2016. 368 с.
4. Веремій А. Славень Хмільнику. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. 640 с.
5. Веремій Анжела. Хрещені свободою. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. 208 с.
6. Вітковський Вадим, Каменюк Михайло. Розрита могила. Пам'яті жертв Великого Терору 1937 – 1940 років на Вінниччині / Серія «Моя Вінниччина». Вип 77. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 272 с.
7. Вітковський Вадим. Лісниче, село мальовниче. 1280. Історія села Лісниче (Копистирин) Бершадської громади Гайсинського району Вінницької області / Серія «Моя Вінниччина». Вип 101. Вінниця. 2025. 304 с.
8. Вітковський Вадим. Правда про ставку Гітлера «Вервольф» під Вінницею. Вінниця: ФОП Балюк Ігор Борисович. 2026. 296 с.
9. Вітковський Вадим. У затишку борівського лісу. Про село Пилипи-Борівські Томашпільського району і його людей: історія і сучасність / Серія «Село і люди». Вип. 6. Вінниця: Консоль, 2016. 174 с.
10. Вітковський Вадим, Шибалова Станіслава. Гнівань / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 24. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 380 с.
11. Волошенюк Іван. Душа моя – Ометинці. Вінниця: Меркьюрі-Поділля. 2017. 256 с.
12. Гальчак Сергій. Село Сосни у плині часу: від давнини до початку XXI століття / 2-е вид. доп. / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 29. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. 240 с.
13. Дорош М. Вінниця: витоки, реалії. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. 176 с.
14. Дорош Микола. Воронівці: сповідь / Серія «Моя Вінниччина» ВОКУ «Видавничий Дім «Моя Вінниччина». Вип. 109. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2025. 272 с.
15. Дорош М. Древній Уланів – на перехресті віків і шляхів: Нариси історії селища. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2012. 172 с.
16. Дорош Микола, Паламарчук Василь. На чистих плесах Сниводи-ріки. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. 216 с.
17. Дорош Микола. На старому татарському шляху цвіте Лозна у ніжнім пишноквітті. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. 44 с.
18. Дорош Микола. Святі шляхи вели до Ексампею. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2024. 408 с.
19. Дорош М. Село моє і Снивода зі мною… Воронівці: історичні нариси, оповіді. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. 696 с.
20. Дьомін Олександр. Маловідомі сторінки історії Бершадщини. Випуск третій. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2025. 248 с.
21. З любов'ю до малої батьківщини: діяльність Вінницької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (2021 р.) (Записки з щоденника): Книга 6 / Автор-упорядник С. Д. Гальчак. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2022. С. 136.
22. Козачун Леонід. Мої дивовижні Бабчинці. Історичний нарис / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 33. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 308 с.
23. Колесник Володимир. Бронниця – серце моє / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 50. Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2020. 360 с.
24. Колесник Степан. Мончинці / Серія «Моя Вінниччина» ВОКУ «Видавничий Дім «Моя Вінниччина». Вип. 107. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2025. 316 с.
25. Книга пам'яті полеглих за Україну. Вінницька область. Книга 1. 18.02.2014 – 23.02.2022. Вінничани, які загинули у боротьбі за суверенітет України: учасники Революції Гідності та російсько-української війни / заг. ред. і упоряд. Коляструк О. А. Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2023. 320 с.
26. Куций Олександр. Мій Шарапанівський край: історико-літературний нарис. Книга перша: Шарапанівка в далеку минувшину: від давнини до XVIII століття / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 76. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2023. 280 с.; Куций Олександр. Мій Шарапанівський край: історико-літературний нарис. Книга друга: Шарапанівка наприкінці XVIII – початку XX століття (1793 – 1917) / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 79. Вінниця:

ТОВ «ТВОРИ». 2023. 280 с.; Куций Олександр. Мій Шарапанівський край: істотко-літературний нарис. Книга третя: Шарапанівка між двома війнами (1917 – 1930) / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 111. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2025. 248 с.
27. Лознянський Борис. Лузна – Лозна. Село на Поділлі: Історико-науковий та художній нарис / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 38. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 588 с.
28. Малий П. І. Деякі спогади і не тільки… про Новоукраїнку, Попову Греблю, мій рід / Серія «Моя Вінниччина» ВОКУ «Видавничий Дім «Моя Вінниччина». Випуск 126. Житомир: Бук-Друк, 2026. 450 с.
29. Марущак Ніна. Заболотне. Зернини в колоску / Серія «Моя Вінниччина» ВОКУ «Видавничий Дім «Моя Вінниччина». Вип. 108. Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня». 2025. 308 с.
30. Мельничук Олег. Мельниківці крізь сивину століть / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 67. Вінниця: ПрАТ «Вінницька обласна друкарня», 2021. 240 с.
31. Миколайчук Леонід. Сальник: з глибини віків / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 20. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 240 с.
32. Нагребецький А. Конатківці – єдине село на планеті. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2016. 496 с.
33. Нагребецький А., Копайгородська Л. Літопис Довжку, що на річці Мурафа. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. 492 с.
34. Нагребецький А. Лозова – моя річка і рідне село. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2025. 756 с.
35. Нагребецький А. Михайлівка-Мурафська – наша історія жива. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2021. 672 с.
36. Нагребецький Анатолій. Наш рідний край – Козлівка і Мальовниче. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. 560 с.
37. Нагребецький Анатолій. Політанки – життєві обрії. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2015. 416 с.
38. Нагребецький Анатолій. Рахни-Лісові – яблунева перлина Поділля. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2014. 512 с.
39. Нагребецький А. Н., Свирида С. В. Зведенівка – село на пагорбах Поділля. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. 616 с.
40. Нагребецький Анатолій. Село Ярове на Кучманськім шляху. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2013. 428 с.
41. Нагребецький А. Сторінки історії Пеньківки Мурафської. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. 520 с.
42. Нешик С. С., Вітковський В. М. Зелений рай (про села Плоске і Млинівку Мурованокуриловецького району Вінницької області) / Серія «Село і люди». Випуск 1. Вінниця: ФОП Рогальська І. , 2013. 360 с.
43. Паламарчук Василь (автор-упорядник). Із висоти Козацької гори. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2026. 260 с., іл.: 24 с.
44. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця / ред. кол. тому Зводу пам'яток іст. та культ. України у Вінницькій обл.: Ю. А. Зінько (гол. ред.), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька [та ін.]; автор. колектив: А. В. Войнаровський, С. Д. Гальчак, С. О. Гусєв [та ін.]; упоряд.: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 224 с.
45. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина 1: Барський – Немирівський райони (авторський колектив: Т. Р. Беднарчик, В. В. Войтович, С. Д. Гальчак [та ін.]; упорядники: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний). Вінниця: ПрАТ «Віноблдрукарня», 2019. 400 с.
46. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Частина 2: Оратівський – Ямпільський райони (авторський колектив: А. В. Войнаровський, С. Д. Гальчак, В. О. Гребеньова [та ін.]; упорядники: Ю. А. Зінько, А. М. Подолинний). Житомир: ТОВ «Видвничий дім «Бук-Друк», 2021. 472 с.

47. Пащенко Михайло. Вінниця. Хронологія визначних подій. Вінниця: ФОП Балюк І. Б., 2025. 380 с.
48. Плясовиця Юрій. «AVE VINNYTSIA!» (Вінниця благословенна!) / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 80 (Книга перша). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2021. 268 с.; іл. 28 с.; Плясовиця Юрій. «AVE VINNYTSIA!» (Вінниця благословенна!) / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 81 (Книга друга). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2022. 208 с.; іл. 32 с.; Плясовиця Юрій. «AVE VINNYTSIA!» (Вінниця благословенна!) / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 82 (Книга третя). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2023. 210 с.
49. Повх Леонід. Стара Прилука і Нова. Про села Стара і Нова Прилука Липовецького району Вінницької області / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 68. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2021. 632 с.
50. Погончик Г. О. Баланівка – серцю рідний край. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2026. 476 с.; іл.
51. Погончик Г. О., Воробйова Н. Ф. Поташня – серцю рідний край. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2014. 530 с.
52. Погончик Григорій, Погончик Віктор. Серце гріє Серебрія: нариси з історії села та життя мешканців Серебрії . Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2017. 480 с.
53. Погончик Г. О. Флорине на зламі століть. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2025. 616 с.; іл. 20 с.
54. Ревуцький Володимир. Снітків. Історія без акцентів / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 26. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». 2018. 528 с.
55. Ревуцький Володимир. Сторінки забутої історії. Оповіді про минувшину містечок і сіл Мурованокуриловецького району / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 61. Житомир: Вид. О. О. Євенок. 2020. 512 с.
56. Реєнт Олександр, Рекрут Валерій. Нариси життя Літинщини 1917 – 1921 рр.: революційні події та повсякденність. Київ:Інститут історії України НАН України,2017.298с.
57. Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. – Книга І: Доба Української Центральної Ради (4 березня 1917 – 29 квітня 1918). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2018. 420 с.
58. Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Українська революція (1917 – 1921 рр.): Події. Особи. Роздуми. – Книга ІІ: Боротьба за державність України в роки Гетьманату та становлення Директорії УНР. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. 844 с.
59. Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Книга ІІІ: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том І: Ананій Волинець, Іван Миколайчук. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. 456 с.
60. Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Книга ІІІ: Видатні постаті Гайсинщини у боротьбі за державність України. Том ІІ: Харитон Лебідь-Юрчик, Микола Литвицький, Яків Огородник. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. 408 с.
61. Рекрут Валерій. Нариси життя Гайсинщини. Книга 4: Край в умовах формування совєцької моделі тоталітаризму (1920 – 1929 рр.). Том І: Становлення більшовицької окупаційної влади на території Гайсинського повіту (друга половина 1920 – 1922 рр.). Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2026. 752 с., іл.
62. Роговий Олександр. Село над Вільшанкою: Брицьке через війни і біди. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2019. 56 с.
63. Роговий Олександр. Соб: Краєзнавчі нариси. Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2012. 76 с.
64. Слободенюк Надія. Історія, творена людьми. Вінниця: ТВОРИ. 2023. 352 с.
65. Тамтура Анатолій. Сутиски. Історико-краєзнавчий нарис: від найдавніших часів до сьогодення / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 100. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2024. 232 с.
66. Ткачук Олександр. Літинщина крізь роки та віки / Серія «Моя Вінниччина». Вип. 89. Житомир: ТОВ «Видавничий дім «Бук-Друк», 2023. 376 с.

***Анатолій Гудзевич***

## КРАЄЗНАВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ВІННИЦЬКОГО ВІДДІЛУ УКРАЇНСЬКОГО ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА: ІСТОРІЯ ЗДОБУТКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (ДО 50-РІЧЧЯ ВІД ЧАСУ СТВОРЕННЯ)

***Анотація.*** *У статті висвітлено історію становлення, основні напрями діяльності та наукові здобутки Вінницького відділу Українського географічного товариства у сфері географічного краєзнавства й дослідження Поділля. Особливу увагу приділено науково-дослідницькій, освітній та природоохоронній діяльності осередку, його внеску у збереження природної й історико-культурної спадщини Вінниччини. Розкрито значення сучасних краєзнавчих і природоохоронних ініціатив для раціонального природокористування та збалансованого розвитку регіону.*

***Ключові слова:*** *географічне краєзнавство, Вінницький відділ Українського географічного товариства, Поділля, антропогенні ландшафти, природоохоронна діяльність, раціональне природокористування, історико-культурна спадщина, збалансований розвиток регіону.*

***Anatolii Hudzevych***

## LOCAL STUDIES ACTIVITIES OF THE VINNYTSIA BRANCH OF THE UKRAINIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY: HISTORY, ACHIEVEMENTS, AND PROSPECTS (ON THE OCCASION OF ITS 50TH ANNIVERSARY)

***Abstract****. This article examines the history of the establishment, key areas of activity, and scientific achievements of the Vinnytsia Branch of the Ukrainian Geographical Society in the fields of geographical local studies and research on the Podillia region. Particular attention is paid to the branch's research, educational, and nature conservation work, as well as its contribution to the preservation of the natural and historical-cultural heritage of the Vinnytsia region. The significance of contemporary local studies and nature conservation initiatives for rational natural resource management and the balanced development of the region is highlighted.*

***Keywords****: geographical local studies, Vinnytsia Branch of the Ukrainian Geographical Society, Podillia, anthropogenic landscapes, nature conservation activities, rational natural resource management, historical-cultural heritage, sustainable regional development.*

Географічному краєзнавству, як правило, відводять досить скромну роль допоміжної ланки в структурі загального краєзнавства. Хоч у виконанні основних завдань краєзнавства, зокрема вивчення природи, господарства, взаємозв'язків у системі «природа – людина (суспільство) – виробництво», як і в підготовці освічених людей, здатних передбачати наслідки своєї діяльності та використовувати їх на практиці за місцем свого проживання, роль географічного краєзнавства важко переоцінити. У вирішенні науково-організаційних та наукових регіональних і загальних географічних проблем важливу місію виконують науково-громадські фахові спілки й товариства, зокрема на Вінниччині таким є об'єднання географів.